

La pollacra Paquete de Manzanillo

per Agustí M. i Galí, historiador especialitzat en temes de marina

Tot va començar arran d'una vista, ara fa uns quants mesos, al Museu de la Marina de Vilassar quan, durant el meu recorregut per les seves dependències, em vaig veure sorprès al trobar una aquarel·la de la pollacra *Paquete de Manzanillo*.

La primera pregunta que em vaig fer va ser si aquell dibuix correspondria a una pollacra del mateix nom que es va construir a les drassanes de Lloret i quin seria el camí a seguir per poder arribar a conèixer la paternitat del quadre.

A l'arxiu del Museu de la Marina de Vilassar no existia cap document que ens pogués ajudar. Només ens quedava l'alternativa de considerar les possibilitats que ens oferien les informacions que sobre el vaixell havíem anat aplegant al llarg de les recerques que sobre la marina velera de Lloret de Mar venim portant a terme d'uns anys ençà.

Segons la informació al meu abast es van construir el segle passat, distanciades per uns quants anys, dues embarcacions amb aquest nom, una pollacra construïda a Lloret de Mar l'any 1847 i una pollacra-goleta bastida a les drassanes de Barcelona al cap de 20 anys, el 1867.

Tot seguit ens vàrem fer la pregunta de quina embarcació voldria representar la pintura descoberta.

Ens va semblar que teníem dos camins a seguir per intentar arribar a obtenir una resposta amb certa dosi de verosimilitud. En

primer lloc disposàvem de la informació existent en els arxius del Museu Marítim de Barcelona i, en segon lloc, teníem al nostre abast els comentaris que sobre la fusa de la pollacra d'aquest nom ens proporciona, en les seves memòries, Joan Monjo i Pons, persona per altra banda ben vinculada amb Vilassar.

Segons la informació de l'arxiu del Museu Marítim de Barcelona la primera de les embarcacions amb el nom de *Paquete de Manzanillo* era un bastiment de 136 tones, construïda a Lloret pel mestre d'aixa Agustí Pujol, i de la qual en foren parçoners els germans Segrera, Manel Roger i Conill, d'origen lloretenc per part de mare, amb una

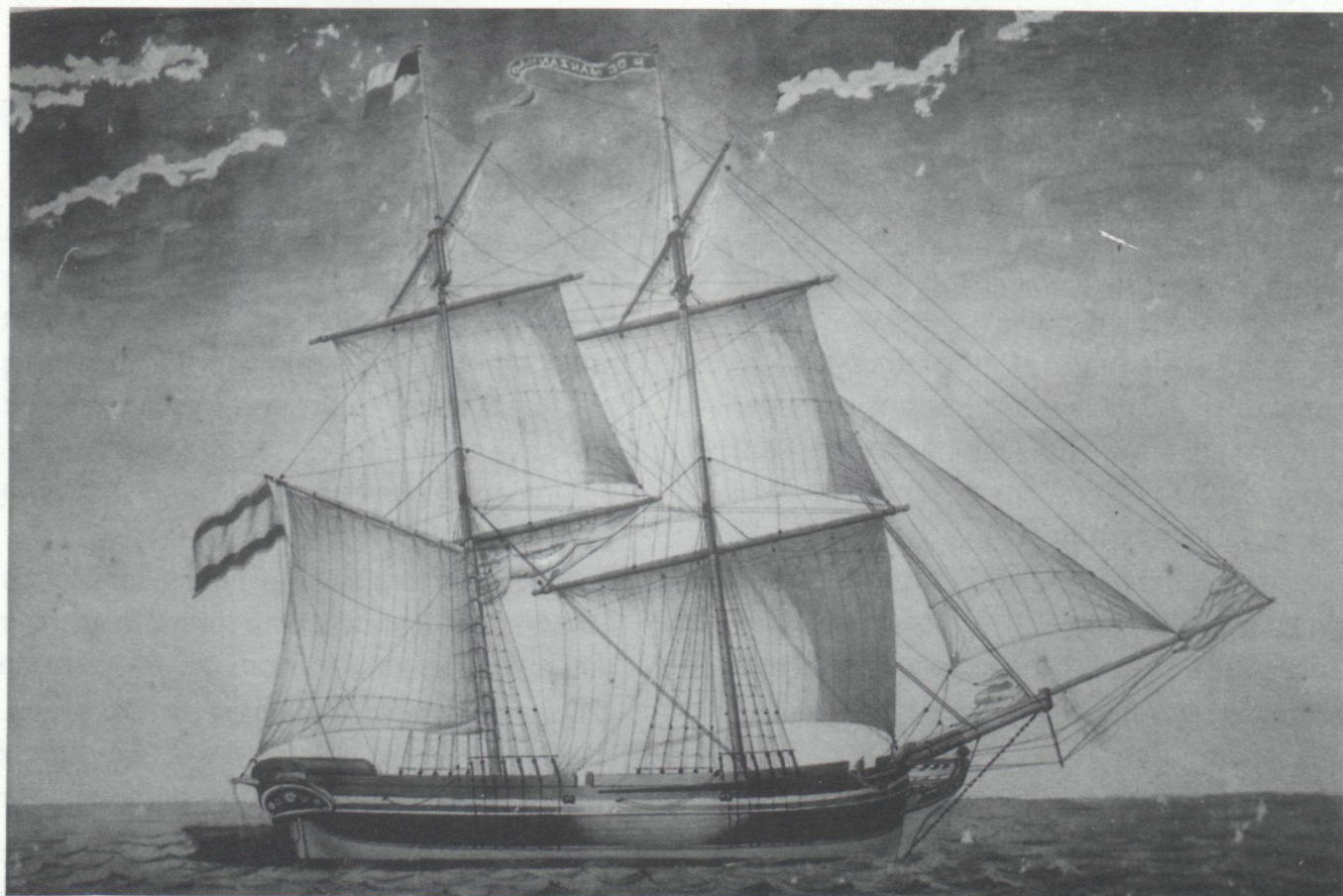
aportació de 2.333 duros, 6 rals i 2 maravedissos cadascun i Pelegrí Macià i Mataró, pilot de Lloret amb una aportació de 1.000 duros. A finals de 1853, Pelegrí Macià esdevé propietari dels 2/3 del valor de la nau arran de l'adquisició de les parts corresponents de Manel Roger i Conill i de Carles Sagrera. Macià es desprèn de la nau pel juny de 1854 que passa a propietat de Francesc Lloret, veí de Barcelona, moment en què degué canviar el seu nom primitiu pel de *Dolores*. Finalment consta que pel març de l'any 1868 es va donar de baixa per haver naufragat en front de les costes gallegues.

El segon vaixell, la pollacra-goleta *Paquete de Manzanillo*, va ser construïda a Barcelona pel mestre d'aixa Josep Fonts i Romeu i inscrita, tot seguit, en data de 18 de setembre de 1867, a nom de Joaquim Gurri i Prats, del comerç de Barcelona, el qual al

cap de poc més de dos mesos, el dia 28 de novembre, es ven la nau a Hijos de Dóriga, societat mercantil de Santander.

Sembla doncs que, donat que l'aquarel·la del Museu de la Marina de Vilassar correspon a una pollacra, i que la segona de les embarcacions esmentades, demés de ser segons sembla una pollacra-goleta, va estar poc més de dos mesos en mans de capital català, podem admetre que el quadre ha de correspondre a la primera de les embarcacions, a la pollacra *Paquete de Manzanillo*, bastida en les drassanes de Lloret.

Intentem tot seguit analitzar el possible origen de l'aquarel·la, l'estil de la qual no es correspon amb cap dels dos pintors aquarellistes més representatius, Pineda i Pellegrin. El que més ens pot guiar per aquest treball és el que sobre la fusa de la nau explica, com ja hem fet esment, Joan

Monjo i Pons en les seves memòries les quals conserva i ens ha permès consultar el su besnét, Josep M. Monjo i Rufí.

Monjo devia haver establert un bon vincle d'amistat amb els parçoners de la nau que es trobava a la drassana de Lloret a punt d'avarar, els germans Segrera i Manel Roger, com sembla deduir-se de la ressenya que sobre la fusa de la nau ens dóna el propi Joan Monjo i Pons en les seves memòries:

1847- Junio 11. Salgo de Arenys y de allí a Lloret para botar el bergantín de los SS. Segrera y Roger.

Salgo de Barcelona el día 11 viernes a las cuatro de la madrugada con D. Manuel Roger; Llegamos a Mataró, donde almorzamos y pasamos hasta las diez y media -llegamos a las 12 a Arenys- visito a Francisco Bordas, a Janety Serra Castelló, veo a Cascante y como en casa de Bordas -Salimos de Arenys para Lloret en una barca, a las cuatro, yo, los hermanos Segrera y D. Manuel Roger -Llegamos a Lloret a las nueve y media de la noche - El domingo 13 por la tarde se hace la bendición de la polacra -Padrino D. Carlos Segrera -Madrina la esposa del Capitán (Maria Granell i Baixibern, de Lloret) -Nombre PAQUETE DE MANZANILLO bajo la advocación de San Antonio de Padua -Se bota a la mar el martes 15 a las 8 de la mañana y salimos por mar todos con un laúd carbonero -bajan los demás a Arenys, y yo sigo para Barcelona, donde llego a las 5 -El modelo del barco quedará en casa del Sr. Roger y el Sr. Segrera se llevará el dibujo que yo le prometo hacer.

Ben aviat, el dia 8 de setembre, Monjo compleix la seva prometença i envia el dibuix del *Paquete de Manzanillo* al senyor Segrera.

Ara ens resta fer-nos una pregunta. ¿El dibuix existent al Museu de la Marina de

Vilassar és el que va fer Joan Monjo i Pons? Per intentar aproximar-nos a donar una resposta a la nostra pregunta vaig demanar la col.laboració del besnét de Monjo, el bon amic Josep M. Monjo i Rufí amb el qual, després, d'examinar els quadres que conserva del seu nét Jesús Monjo, fill de Joan Monjo i Pons ens vàrem personar, portant algunes mostres d'escriptura de títols atribuïdes a Monjo i Pons, al Museu de la Marina de Vilassar per tal d'examinar, acompanyats de la seva directora la Sra. Llum Torrents, el dibuix de la *Paquete de Manzanillo*. Decididament podem dir que el dibuix no es pot atribuir a Jesús Monjo, primerament perquè aquest, en el moment de la fusa de la pollacra l'any 1847 era una criatura. En segon lloc el quadre en qüestió no va signat ni datat i Jesús Monjo els signava i datava, per últim l'estil dels vaixells pintats per Jesús Monjo és totalment diferent del que estem estudiant.

Ens va estranyar que el velam del trinquet i major només comportés tres veles, major, gàbia i goneta, sense la sobre-goneta, aspecte que sembla que podem admetre perquè es troben dibuixos i quadres de vaixells de l'època de la construcció del primer *Paquete de Manzanillo* sense la vela de sobre-goneta.

Finalment vàrem intentar comparar el tipus de lletres de la rotulació del quadre amb les que portàvem de mostra, podent dir que si bé s'aprecia una certa similitud pel que fa a la seva estructura no és pas possible poder arribar a assegurar que fossin fetes per la mateixa ploma.

Resumint, sembla que ens pot ser permès d'acceptar, sense però assegura-ho, que el dibuix de la pollacra *Paquete de Manzanillo* es obra de Joan Monjo i Pons, i en aquest cas, es tractaria del dibuix que va fer per a un dels parçoners arran de l'avarada de la nau. Si algún dia s'arribés a saber el camí que ha

seguit el quadre fins arribar al Museu de la Marina de Vilassar potser es podria aclarir definitivament el seu origen¹.

Però abans de donar per acabades aquestes notes potser cal també explicar quelcom més de la pollastra i de la relació que hi tingué Joan Monjo i Pons. La *Paquete de Manzanillo* mentre va ser comandada pel capità Pelegrí Macià i Mataró, entre els anys 1847 i 1853, va fer cinc viatges a l'illa de Cuba, essent els ports de Manzanillo i Santiago els de recalada habitual. Joan

¹ A la fusta que emmarca el quadre per la part posterior s'hi llegeix una inscripció de l'emmarcador al Sr. Enric Monjo, per la qual cosa ens deixa endevinar que fou aquest, conegut escultor i net del fundador de l'Escola Nàutica de Vilassar, qui donés l'obra al Museu (nota de la direcció del Museu)

Monjo també va participar en el negoci marítim segons ens explica en les seves memòries, essent així com abans que la nau emprengués el primer viatge va lliurar als senyors Segrera y Roger la quantitat de 1.000 duros, la meitat dels quals es destinarien al fons expedicional o mota i l'altra meitat es deixarien a un interès del 6%. Demés Monjo segueix, practicament dia a dia, els viatges de la nau i quan l'any 1848, morta la seva mare, pren la decisió de provar fortuna a l'illa de Cuba. Joan Monjo embarca en el *Paquete de Manzanillo*, en el seu segon viatge, amb destinació al port de la ciutat que porta el seu nom, d'on retornaria al cap de dos anys per reunir-se amb la seva família, que havia deixat a Catalunya.

ACTIVITATS AL MUSEU DE LA MARINA DE VILASSAR

Exposicions

**La construcció de vaixells, passat i present.
Les Drassanes de Vilassar de Mar.**
del 19 de juny al 17 de juliol

El Centre Excursionista de Vilassar de Mar.
Del 23 de juliol al 28 d'agost

Joan Josep Tharrats "Esquisses pour un chemin de la Croix"
Del 4 de setembre al 8 d'octubre

Properes publicacions

Meditem-mediterraneem

Llibre de poemes de Carme Rovira destinat a petits i grans

Claus per a la classificació de petxines i cargols mediterranis
Elaborat per Jordi Corbella, biòleg, professor de Ciències Naturals